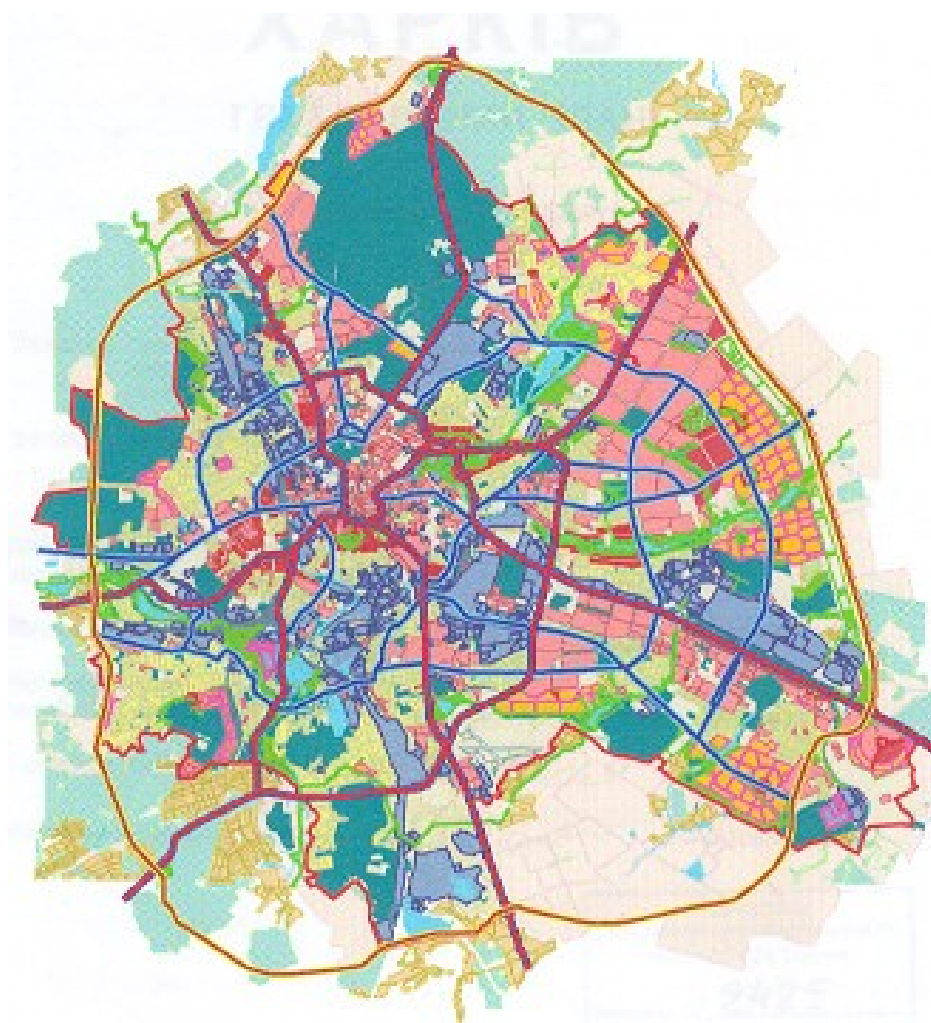

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ З БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПРОЕКТУВАННЯ МІСТ
“ДІПРОМІСТО”

ХАРКІВ

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПЛАНУ

2004

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА	3
I ІСНУЮЧИЙ СТАН МІСТА	5
II МІСЦЕ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В СИСТЕМІ РОЗСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	11
III ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МІСТА	13
IV ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПРОГНОЗ	14
V ЖИТЛОВЕ БУДІВНИЦТВО	15
VI ОСНОВНІ НАПРЯМКИ МІСТОБУДІВНОГО РОЗВИТКУ МІСТА	18
VII СИСТЕМА ГРОМАДСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	26
VIII ПРИРОДНІ УМОВИ, ІНЖЕНЕРНО-БУДІВЕЛЬНА ОЦІНКА ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	28
IX ТРАНСПОРТ	32
X ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ	35
XI ГАЗОПОСТАЧАННЯ ТА ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ	40
XII ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ	41
XIII ДОЩОВА КАНАЛІЗАЦІЯ	41
XIV ОСНОВНІ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ	43

П Е Р Е Д М О В А

Генеральний план міста Харкова виконано інститутом “Діпромiсто” (м.Київ) відповідно договору № 507-01-2002 укладеного з Головним управлінням містобудування, архітектури та земельних відносин Харківської міської ради.

В розробці генерального плану Харкова приймали участь інститути міста:

• Харківське державне інженерно-геологічне відділення Українського державного головного науково-дослідного і виробничого інституту інженерно-технічних і екологічних вишукувань ХДІГВ УкрНДІІНТВ	Збір вихідних даних та створення геоінформаційної частини генерального плану міста
• Харківська державна академія міського господарства	Проблемний аналіз стану житлового фонду інженерної інфраструктури м. Харкова з розробкою пропозицій по оптимізації проблем на період дії I черги генерального плану. Обстеження пасажиропотоків на маршрутній системі наземного пасажирського транспорту
• Північно-Східний науковий центр НАН України	Науково-технологічні та інноваційні пріоритети м. Харкова і їх вплив на розвиток регіону
• ЗАТ “Інститут Харківський Промтранспроєкт”	Розвиток Харківського залізничного вузла
• АТ “УкркомунНДІпроект”	Інженерне обладнання території (Водопостачання, каналізація, схеми міського електротранспорту, схеми газопостачання, заходи щодо пониження ґрунтових вод)
• КП “Харківський ПромбудНДІпроект”	Промисловість. Аналіз стану та використання промислових територій міста
• ВАТ “Харківський Водоканалпроект”	Річки та водоймища (регулювання рік та водоймищ з кріпленням схилів глибиною вище 3 м в межах міста)

В генеральному плані визначені:

- заходи по охороні навколишнього середовища;
- демографічний розвиток міста;

- обсяги та розміщення нового житлового будівництва;
- інженерна підготовка та захист території;
- інженерне обладнання території;
- розвиток транспорту;
- магістральна вулична мережа;
- архітектурно-планувальна організація території.

Крім того, у генеральному плані був розроблений розділ: “Зона впливу міста”.

При розробці генерального плану були ураховані раніше розроблені проектні матеріали:

- Коригування зон охорони пам’яток архітектури центральної частини міста Харкова, Східноукраїнський науково-виробничий центр “Укрпроектреставрація”, м. Харків, 2003 рік.
- Концепція розвитку міста Харкова, Інститут “Харківпроект”, м. Харків, 1994 рік.
- Генеральний план м. Харкова, інститут “Харківпроект”, м. Харків, 1984 рік.

Генеральний план розроблений відповідно діючих Державних будівельних норм України “Містобудування. планування і забудова міських і сільських поселень” (ДБН 360-92**), а також інших нормативних документів.

Основним документом містобудівної документації національного рівня є Генеральна схема планування території України.

У процесі розробки матеріали генерального плану міста були розглянуті на засіданнях:

- науково-технічної ради;
- координаційної ради.

З метою інформування населення щодо питання розробки генерального плану міста та вивчення громадської думки стосовно цього питання, були проведені громадські слухання на тему: “Розробка генерального плану м. Харкова до 2026 р. Висновки існуючого стану економіки міста. Пропозиції основних напрямків розвитку міста”.

Протоколи рад та громадських слухань наведені в брошурі “Документи”.

Генеральний план м. Харкова розроблений на основі використання геоінформаційних систем і технологій.

Для створення тематичних електронних карт було використано цифрову електронну карту міста масштабу 1:10000, а також окремі електронні карти, надані замовником згідно технічного завдання (див. "Документи").

Для створення ГІС застосовувались ліцензовані програми фірми ESRI: ArcView 3.2/8.2 та ArcINFO 8.2.

Генеральний план міста розроблений на розрахунковий строк – 2026 рік.

Затверджений у чинному порядку генеральний план стане обов'язковим документом для всіх організацій та установ, які здійснюють будівництво на території міста, а також використання землі в планувальних межах міста.

І ІСНУЮЧИЙ СТАН МІСТА

Харків – один з найкрупніших адміністративних, економічних, наукових та культурних центрів України, друге за чисельністю населення місто нашої держави. Харків є обласним центром, а також центром міжобласної системи розселення (Харківська, Полтавська та Сумська область).

Місто засноване на початку 50-х років XVII ст. В 1918-34 рр. Харків був столицею Української РСР.

Населення міста на 1 січня 2003 року склало 1466,3 тис. чоловік. За даними Всеукраїнського перепису населення, проведеного у 2001 році населення Харкова становило 1470,9 тис. чоловік. Таким чином, за останні два роки населення міста зменшилося на 3,4 тис. чол. Зменшення населення відбувається починаючи із 1991 року, коли Харків досяг піку зростання чисельності населення - 1622,8 тис. чол.

Територія міста на початок 2003 року складала 30604 га, в тому числі сельбищна забудова – 17042 га. Середня густина населення міста становить 47,9 чол. на га.

Загальна кількість трудових ресурсів міста Харкова 1.01.2002 р. склала 944 тис. чол.

За період з 1995 року по 2002 рік число зареєстрованих безробітних збільшилося з 0,9 до 26, 8 тис. чіл. Відповідно, рівень безробіття зріс з 0,1 у 1995 році до 4,7 у 2002 році (тобто майже в 30 разів).

Середньосписочна чисельність зайнятих у господарському комплексі міста в 1995 році складала 645,4 тис. чіл., а в 2002 році - 724,3 тис. чіл. У галузях матеріального виробництва в 1995 році працювало 68,2 % загальної чисельності зайнятих у галузях економіки, у тому числі в промисловості – 42,2 %, у транспорті та зв'язку – 8,9 %, у будівництві – 8,8 %, у науці та науковому обслуговуванні – 6,4 %, в інших галузях – 1,9%. До 2002 року частка працюючих у матеріальному виробництві знизилася до 52,3 %, у тому числі в промисловості – до 30,9 %, у транспорті та зв'язку – до 8,7%, у будівництві – до 5,1 %, у науці та науковому обслуговуванні – до 5,9 %, в

інших галузях – 1,7%. Чисельність працюючих у галузях невиробничої сфери зросла з 31,8 % у 1995 році до 47,7% у 2002 році. З 4,6% до 6,4 % збільшилася в структурі зайнятості населення частка житлово-комунального господарства і невиробничих видів побутового обслуговування, з 0,9% до 1,8 % - фінансово-кредитної і страхової сфери.

Промисловість. Загальна кількість промислових підприємств Харкова станом на початок 2003 року становила 353 одиниці.

Найбільшими підприємствами міста за чисельністю працюючих та обсягами виробництва є: ДП “Завод ім. Малишева”, ВАТ “Харківський тракторний завод”, ВАТ “Завод тракторних двигунів”, “Харківське державне авіаційне підприємство”, ДП “Харківський машинобудівний завод “ФЕД”, ВАТ “Серп і молот”, НВП “Хартрон-енерго”, НВП “Рубін”, ВАТ “Турбоатом”, ДП “Електротяжмаш”.

У товарній структурі експорту промислових підприємств переважають машини й устаткування.

Будівництво. Загальна кількість зайнятих у 255 будівельних організаціях міста становить 37 тис. чол. Підприємства здійснюють житлове, громадське, промислове та інженерне будівництво не тільки у місті Харкові, але й на території області.

У 2001 році в порівнянні з 1990 роком обсяг інвестицій в основний капітал (капітальних вкладень) по місту, у порівнянних цінах, скоротився у 3,1 рази, а порівняно з 2000 роком - збільшився на 23%. Підприємствами, організаціями та населенням міста по всіх формах власності за рахунок усіх джерел фінансування введено в дію основних фондів по фактичній вартості на 1569,0 млн.грн., вкладено інвестицій на 1954,8 млн.грн.

Транспорт. Харків є потужним транспортним вузлом, який об'єднує залізничний, автомобільний та авіаційний транспорт.

Харківський залізничний вузол є складовою частиною міжнародного транспортного коридору Чорноморського економічного співробітництва: Рені-Ізмаїл-Одеса-Колосівка-Помічна-Знам'янка-Дніпропетровськ-Ясинувата-Квашине, Харків-Синельникове-Джанкой (Керч, Феодосія)-Сімферополь-Севастополь, Колосівка-Миколаїв-Херсон-Чаплине-Бердянськ, Донецьк-Маріуполь. Основними пасажирськими станціями вузла є Харків-Пасажирський (позакласна), Харків-Левада (пасажирська III класу), Лосево (промійна IУ класу), Харків-Балашовський (грузова, II класу).

Місто зв'язане з загальною мережею автомобільних доріг України автодорогами державного значення: М-03: Київ-Харків-Довжанський, М26: Харків-Сімферополь-Севастополь, М27: Харків-Щербаківка, регіональною дорогою Чугуїв-Мілове та дорогами місцевого і районного значення.

У південній частині Харкова розташований регіональний міжнародний аеропорт.

Міжміські і приміські автобусні перевезення обслуговують автовокзал і 6 автостанцій.

Внутріміські пасажирські перевезення здійснюються метрополітеном, трамвайним, тролейбусним, автобусним і мікроавтобусним видами транспорту. Загальна довжина трьох ліній метрополітену Харкова становить 33 км, кількість станцій - 26. У місті організовано 18 трамвайних, 29 тролейбусних і 48 автобусних маршрутів.

Збереження рухомого складу внутріміського транспорту здійснюється в 2 метрополітенських, 4 трамвайних, 3 тролейбусних депо і 4 автопарках.

Парк легкового автотранспорту по місту нараховує 196,8 тисяч автомашин. Рівень автомобілізації складає 133,8 автомобілів на 1000 жителів.

Довжина магістральної мережі міста (вулиці загальноміського, районного значення, автодорожні магістралі) складає 391,2 км.

Всіма видами транспорту міста за 2001 рік перевезено 35,4 млн. тонн вантажів, 712,1 млн. пасажирів.

Вперше за останні роки призупинено падіння обсягів перевезень залізничним і автомобільним транспортом. Порівняно з 2000 роком вантажні перевезення зросли на 9,2%, пасажирські – на 12%, але вони усе ще значно нижче рівня 1990 року.

Малі і середні підприємства. Мале підприємництво як самостійний елемент ринкової економіки істотно впливає на структурну перебудову в економіці України і міста Харкова, здійснює визначений внесок у збільшення загальних обсягів виробництва, створює сприятливе середовище для розвитку конкуренції, сприяє організації нових робочих місць і формуванню середнього класу суспільства.

Загальновизнані переваги малого бізнесу — це мобільність, гнучкість, раціональна організація структури підприємства, здатність швидкого пристосування до зміни споживчого попиту, освоєння випуску нової продукції малими партіями.

Наука і наукове обслуговування. Харків є одним з найбільших наукових центрів України. В 2002 році виконували наукові, науково-дослідні і проектно-конструкторські дослідження і розробки 277 організацій. Серед цих організацій у - 10 академічних установ і 21 вищий навчальний заклад, інші галузеві науково-дослідні інститути і проектно-конструкторські підрозділи.

Навчальні заклади. Харків є значним освітнім центром, що готує висококваліфікованих фахівців не тільки для свого регіону, а і для всієї України, а також і для інших держав. У місті функціонують унікальні навчальні заклади, серед яких Юридична академія ім. Ярослава Мудрого, Харківський університет, університет радіоелектроніки, Академія міського господарства тощо.

Вища освіта у місті представлена навчальними закладами від I до IV рівнів акредитації. У 2002/2003 навчальному році підготовка фахівців здійснювалося 37 навчальними закладами III і IV рівнів акредитації (навчалось 198 тис. студентів, чи 88 % від їхньої загальної кількості) і 39 навчальними закладами I і II рівнів акредитації (навчалось 26,8 тис. студентів, чи 12 %). Кількість студентів за період 1995-2002 років збільшилося більш ніж у 1,5 рази.

Житловий фонд.

Загальна площа житлового фонду міста на початок 2003 року становила 29,5 млн. м². Розподілявся цей фонд по адміністративних районах таким чином (табл.1.2):

Таблиця 1.2

Структура житлового фонду Харкова станом на 1.01.2003 року

Адміністративні райони	Житловий фонд (тис. м ²)		
	Всього	в тому числі	
		багатоквартирний	садибний
Держинський	4358,7	4043,4	315,3
Жовтневий	2416,7	1593,1	823,6
Київській	4228,9	3521,8	707,1
Комінтернівський	2607,0	2414,9	192,1
Ленінський	2199,3	1577,8	621,5
Московський	5687,2	5378,9	308,3
Орджонікідзевський	3091,0	2801,0	290,0
Фрунзенський	2908,5	2387,0	521,5
Червонозаводський	1991,9	1400,8	591,1
Всього по місту	29489,2	25118,7	4370,5
%	100,0	85,2	14,8

З наведеної таблиці видно, що питома вага житлового фонду, яка припадає на багатоквартирну забудову складає 85,2%. Середня житлова забезпеченість по місту складає – 20,0 м²/чол.; у багатоквартирній забудові – 19,5 м²/чол.; в садибній забудові – 24 м²/чол.

Чисельність населення, що проживає в багатоквартирному фонді становить 1288,8 тис. чол., в садибному – 182,1 тис. чол.

На 1 січня 2002 року в черзі для одержання житла перебувають 67,1 тисячі сімей та одинаків.

Соціальна інфраструктура

Дитячі дошкільні та загальноосвітні заклади. У Харкові діють 181 дошкільний заклад загальною місткістю 34351 місце. Рівень забезпеченості дошкільними закладами станом на 2002 рік склав 23 місця на 1000 жителів (74% від нормативного показника). За період 1995-2002рр. кількість місць у дитячих дошкільних закладах зменшилася майже удвічі.

В цілому, в зв'язку із тенденцією зменшення кількості дітей дошкільного віку, а також завдяки відносного зменшення кількості дітей даної категорії, які реально відвідують дитячі дошкільні заклади, ситуація із цим елементом соціальної інфраструктури виглядає задовільною. Певний дефіцит у дитячих дошкільних закладах спостерігається лише у нових житлових масивах багатоквартирної забудови (Північна Салтівка, Рогань, Південні П'ятихатки).

Шкільна мережа нараховує 201 загальноосвітню школу, 5 вечірніх шкіл, 95 навчально-виховних об'єднань, 1 колегіум, 5 гімназій та 17 ліцеїв загальною місткістю 173873 місця. Рівень забезпеченості населення загальноосвітніми закладами станом на 2002 рік склав 118 місць на 1000 жителів (87% від нормативного показника). За період 1995-2002рр. кількість місць у загальноосвітніх закладах скоротилася на 1299 одиниць.

Найбільший дефіцит по загальноосвітнім шкільним закладам спостерігається у Київському, Жовтневому та Орджонікідзевському районах.

Охорона здоров'я. Медичну допомогу населенню міста Харкова здійснюють 248 лікувально-профілактичних установ, з них: 69 лікарень, 8 дитячих лікарень, 153 поліклініки та диспансери, 8 дитячих поліклінік, 10 станцій швидкої медичної допомоги.

Ліжковий фонд у 2002 році зменшився на 5077 одиниці, у порівнянні з 1995 роком і склав 18768 одиниць (13 ліжок на 1000 жителів). Ємність поліклінік на одного жителя зменшилася в 2002 році на 817 відвідань у зміну, у порівнянні з 1995 роком і склала 39437 відвідань у зміну (27 відвідань на 1000 жителів). Ці показники в цілому відповідають вимогам ДБН 360-92** (по лікарням – 93% до норми, по поліклінікам – 113% до норми).

Недостатня забезпеченість у місті станціями швидкої медичної допомоги (54% від нормативу).

В територіальному розрізі найвищий рівень забезпеченості закладами охорони здоров'я спостерігається у Дзержинському, Київському та Московському районах, найнижчий – у Червонозаводському районі.

Пріоритетним напрямком охорони здоров'я у місті є першочерговий розвиток служб ранньої діагностики, первинної медичної допомоги, профілактики захворювань.

Торгівля, громадське харчування, побутове та комунальне обслуговування.

Загальна торгова площа магазинів продовольчих та непродовольчих товарів складає на початок 2003 року 358,66 тис. м² (245 м² на 1000 жителів, або 106% від нормативу). Місткість закладів громадського харчування міста становить 52,85 тис. місць (36 місць на 1000 жителів, або 90% від нормативу). У Харкові функціонує 60 ринків загальною торговою площею 61 тис. м².

Мережа закладів побутового обслуговування представлена 8034 місцями (у середньому 5,5 місць на 1000 жителів, або 61% від нормативу). У загальному обсязі реалізації платних послуг населенню домінуючу частину складають матеріальні послуги. До них відносяться різні види ремонту (одягу, взуття, товарів тривалого користування, квартир тощо); послуги, зв'язані з підтримкою властивостей окремих споживчих товарів (в основному це послуги пралень, хімчистки, фарбування); по створенню нових споживчих товарів (пошиття одягу, взуття, виготовлення меблів, будівництво квартир); прокату, а також транспортні послуги, зв'язані з доставкою куплених речей.

До нематеріальних побутових послуг відносять послуги перукарень, лазень, душових, що надають послуги особистого характеру і загального користування.

У місті відчувається дефіцит готелів (37% від нормативу) та пожежних депо (54% від нормативу).

Культура. У Харкові, першій столиці України, знаному центру культури та мистецтва, створена широка мережа установ та закладів культури різного профілю.

На території міста розташовані 6 театрів, органний зал, обласна філармонія, цирк, 20 кінотеатрів та кіноконцертних залів місткістю 10680 місць, 84 палаци культури і клуби з 30350 посадковими місцями, значна кількість музеїв, більше 400 бібліотек загальною місткістю 5800 тис. томів книг, планетарій.

Для всебічного розвитку дітей діють центри дитячої та юнацької творчості на 5100 місць, 22 музичних та художніх шкіл на 4703 місця.

Забезпеченість окремими закладами культури на 1000 жителів складає: по кінотеатрам та кіноконцертним залам – місць (78%), по клубам та будинкам культури – 29,3 місць (145%), по бібліотекам – 8,6 тис. томів (215%).

Фізична культура і спорт. Харків — одне з провідних спортивних міст України. До послуг жителів міста надані 11 стадіонів, 26 спортивних комплексів, 11 плавальних басейнів, гребний, велосипедний та лижний комплекси, манеж, яхтклуб загальною площею 162 га. загальна забезпеченість населення сортивними спорудами складає всього 18,3%.

Спортивні резерви готуються в 62 дитячо-юнацьких спортивних школах місткістю 4925 місць.

II МІСЦЕ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В СИСТЕМІ РОЗСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Головна мета удосконалення розселення населення України полягає у створенні містобудівних умов для забезпечення рівної доступності кожного громадянина (незалежно від місця його проживання) до всіх видів культурних послуг та інших ресурсів, необхідних для повноцінного розвитку людини.

Системи розселення – це територіально зосереджені сукупності міських та сільських поселень, які об'єднуються розвиненими територіально-виробничими, трудовими та соціально-культурними зв'язками і внутрішньосистемною інженерно-транспортною інфраструктурою, взаємодоповненістю економічної бази та оздоровчо-рекреаційного господарства, спільністю проблем використання території і тяжіння до міста – системоформуючого центру.

Виходячи з цього, а також із завдань сталого розвитку населених пунктів, і з урахуванням адміністративно-територіального поділу України, економічного і соціального районування, Генеральною схемою планування території України, затвердженої 7 лютого 2002 року Законом України “Про Генеральну схему планування території України”, намічено формування і розвиток систем розселення різного рівня: *загальнодержавної, надобласних, обласних, надрайонних, районних і внутрішньорайонних.*

Відповідно до Генеральної схеми Харківська область входить до складу Харківської надобласної системи розселення. Харкові приділяється роль центру надобласної системи розселення (НСР). Загальна площа Харківської НСР складає 84 тис. км², чисельність населення за станом на початок 2003 року – 5777,2 тис. чол., у т.ч. міського – 68,8%. Питома вага Харківської області у Харківській НСР та в Україні показана у таблиці.

Питома вага Харківської області у Харківській НСР та в Україні (в %)

	У території		У населенні	
	Харківської НСР	України	Харківської НСР	України
Харківська область	37,4	5,2	50,0	6,0

Основною проблемою подальшого розвитку Харківської НСР є ексцентричне розташування Харкова по відношенню до інших обласних центрів: Полтави (130 км) та Сум (175 км). Це ускладнює виконання Харковом надрайонних системоформуючих функцій, в зв'язку із чим головним напрямком удосконалення планувальної структури НСР є розвиток транспортно-комунікаційної мережі між цими містами.

Враховуючи ексцентричне територіальне розташування обласного центру, для забезпечення 1,5-годининої доступності населення до комплексу установ епізодичного, стандартного і, частково, спеціалізованого обслуговування, передбачене формування мережі надрайонних систем розселення. Крім обласних центрів, центрами надрайонних систем розселення Генеральною схемою визначені, як правило, міста республіканського чи обласного підпорядкування з мінімальною чисельністю населення 50 тис. чол., із зоною впливу – 150-200 тис. чоловік.

Відповідно до Генеральної схеми в межах Харківської області формується 4 надрайонних системи розселення:

- Харківська;
- Куп'янська;
- Лозовська;
- Ізюмська.

Структура надрайонних систем розселення за чисельністю населення та територією дається у таблиці.

Структура системи розселення Харківської області

Надрайонні системи розселення	Територія		Населення	
	тис.км ²	% від області	тис. чол.	% від області
Харківська	17	54,1	2438,9	84,5
Ізюмська	5,8	18,5	128,9	4,5
Куп'янська	4,6	14,6	163	5,6
Лозовська	4	12,8	157,1	5,4
Харківська область	31,4	100	2887,9	100

Всі міжрайонні системи розселення за період 1989-2003 рр. зазнали втрати чисельності жителів у діапазонах, що межують з середніми втратами населення по Україні. Найбільших відносних втрат населення (7,9%) зазнала Куп'янська система, далі йдуть Ізюмська (5,2%), Лозовська (4,7%) та Харківська (2,1%) системи.

III ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МІСТА

Теперішній стан господарського комплексу м. Харкова відображає загальні негативні тенденції розвитку економіки України. В наслідок чого склалися наступні диспропорції:

- в зв'язку з загальними демографічними тенденціями скоротилось загальне населення Харкова, а також населення в працездатному віці;
- співвідношення зайнятих в містоформуєчій і містообслуговуючій сферах складає 2:1, в той час, як в розвинутих європейських країнах це співвідношення 1:2;
- за останні роки зросла питома вага населення, не зайнятого в суспільному виробництві.

Прогноз перспективної чисельності населення міста і структури зайнятості в окремих галузях господарського комплексу міста спирався на розрахунки Науково-дослідного інституту інформатизації і моделювання економіки, а також на аналіз європейських і світових тенденцій щодо розвитку економіки міст. Авторським колективом була проаналізована структура зайнятості більше ніж 50 міст Європи і США, в результаті були обрані 10 міст, близьких за демографічними, географічними та економічними параметрами до міста Харкова (Тулуза, Валенсія, Мюнхен, Дюссельдорф, Бірмінгем і т.ін.). Узагальнені дані про структуру зайнятості в цих містах і були покладені в основу соціально-економічного прогнозу.

Структура зайнятих в галузях господарчого комплексу м. Харкова, %

	1989 р.	2001 р.	2026 р.
Загальна чисельність населення, тис. чол.	1610	1470,9	1405
Трудові ресурси	59,0	64,2	59,5
Галузі господарського комплексу	100,0	100,0	100,0
в т.ч.			
• промисловість	41,5	30,9	25,0
• транспорт і зв'язок	8,6	8,7	9,0
• будівництво	11,4	5,1	8,0
• фінанси, кредит, страхування	0,4	1,8	4,0
• торгівля, громадське харчування, матеріально-технічне забезпечення і збут	7,4	12,5	13,0
• житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування	5,1	6,4	6,0

• охорона здоров'я, спорт, соціальне забезпечення	6,2	9,3	10,0
• освіта	8,2	12,0	10,0
• культура і мистецтво	1,5	1,5	2,0
• органи управління	0,8	4,1	5,0
• наука і наукове обслуговування	7,0	6,0	7,0
• інші	1,9	1,7	1,0
Зайнято на підприємствах малого бізнесу *)	-	7,7	40,0
Зайнято в нових територіально-виробничих формуваннях		0,4	6,3
в т.ч.			
СРІД		0,4	1,5
Технополіс "Харків"		-	2,7
СЕЗ (виробничого типу)		-	2,1

Примітка: *) від всієї чисельності зайнятих

IV ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПРОГНОЗ

Аналіз існуючої демографічної ситуації в місті Харкові розроблявся на базі міжпереписного періоду 1989-2001 років.

При цьому були зараховані закономірності демографічного розвитку в Харківській області і в цілому по Україні.

Як показує аналіз динаміки зміни чисельності населення міста, спочатку вона збільшилась і на початок 1991 р. досягла найбільшої для міста величини – 1622.8 тис. чоловік. В подальшому цей показник систематично зменшувався і на початок 2002 року складав 1484,3 тис. чол., тобто за 11 останніх років населення міста скоротилось на 138,5 тис. чол., або на 12,6 тис. чол. щорічно.

Головною причиною скорочення чисельності населення м. Харкова було зменшення рівня народжуваності при високому рівні смертності, що призвело до негативного природного приросту населення. В значній мірі цьому також сприяло переваження відтоку населення над прибуттям.

В генеральному плані розроблені два варіанти прогнозу чисельності населення.

Перший варіант – оптимістичний, який відображає позитивні напрямки процесів народжуваності.

Другий варіант – песимістичний, відображає продовження негативних тенденцій, що відбувалися за останній період.

Для розрахунків економічних показників при розробці генерального плану прийнято оптимістичний варіант з прогнозованою чисельністю населення міста на 2026 рік – 1400 тис. чоловік.

V ЖИТЛОВЕ БУДІВНИЦТВО

Державна містобудівна політика орієнтована на забезпечення житлом населення України і нарощування, в зв'язку з цим, випуску будівельних матеріалів. Все це сформульовано в Постанові Кабінету міністрів України від 27.08.2000 г. № 1347 “Про забезпечення прогнозу розвитку житлового будівництва на 2000-2004 роки”.

В генеральному плані м. Харкова передбачено збільшення обсягів житлового будівництва з урахуванням різноманітних джерел фінансування відповідно Постанови Кабінету Міністрів України.

Нова політика формування житлового будівництва орієнтується на залучення коштів населення. Формування ринку житла спрямовано на будівництво квартир або домів “на продаж”.

При цьому треба мати на увазі, що частка житла буде безкоштовно надаватися малозабезпеченим громадянам, які потребують соціального захисту з боку держави. Частка даного житлового будівництва може складати 15-20% від загальноміського вводу житла по місту.

При визначенні обсягів і структури житлового будівництва враховувались наступні фактори:

- проектна чисельність населення міста;
- аналіз обсягів введення житлового будівництва за попередні роки;
- наявність територій, придатних для житлового будівництва;
- кількість родин, які є в черзі на отримання житла чи присадибної ділянки;
- обсяги незавершеного будівництва;
- обсяги можливого будівництва на території, що реконструюється.

Аналіз вводу обсягів і структури житлового будівництва за ряд останніх років (з 1995 по 2003 роки) дозволяє виявити:

- обсяг багатоквартирного житла має тенденцію до зниження з 292,0 тис.м² в 1995 році до 89,0 тис. м² за 2001 і 2002 роки;
- обсяг вводу садибного фонду має позитивну динаміку з 23,0 тис. м² в 1995 році до 32,0 тис. м² за 2002 і 2002 роки, при цьому питома вага його в загальному обсязі складає 20-25%.

По даним служб міськвиконкому на 1.01.2002 року в м. Харкові на обліку знаходиться 29489,1 тис. м² загальної площі житлового фонду, з них багатоквартирного 25118,6 тис. м² і 4370,5 тис. м² садибного.

Середня житлова забезпеченість по місту складає 20,3 м² на мешканця.

Генеральним планом передбачається побудувати на розрахунковий період 5500,0 тис. м² житлового фонду, з них 4120,0 тис. м² багатоквартирного і 1380,0 тис. м² садибного.

Розміщення житлового фонду за адміністративними районами міста дається в таблиці.

Крім того, за цей період необхідно закінчити незавершене будівництво в обсязі 200,2 тис. м². Проектом також передбачається надбудова існуючих будівель в центральній частині міста і ущільнення вибіркової забудови в обсязі 100,0 тис м² і 180,0 тис. м², відповідно.

Таким чином, загальний об'єм житлового будівництва до 2026 р. складе 5980,0 – 6000,0 тис. м², це дає можливість надати мешканцям міста Харкова до 2026 року близько 76000 квартир і 9500 ділянок під індивідуальне будівництво.

Середня житлова забезпеченість по місту прогнозується на рівні 25,0 м² загальної площі на одного мешканця.

**Розподіл об'ємів житлового будівництва
по адміністративних районах м. Харкова**

№ п/п	Адміністративні райони, номера ділянок	В межах міста			За межами міста		Всього
		На вільних територіях		Рекон- струкція	садибний	багато- кварт.	
		садибний	багато- кварт.	багато- кварт.			
1	2	3	4	5	6	7	8
	Держинський район						249,0
1	Флоринка	24,0					24,0
2	Сокольники	31,0					31,0
3	Олексіївка			86,0			86,0
4	Павлівка			108,0			108,0
	Київський район						754,6
5	П'ятихатки	29,0					29,0
6	Вул. Даниловка	216,0					216,0
7	523 мікрорайон	36,0	98,0				134,0
8	Журавлівка (Тюринка)			165,6			165,6
9	Мікрорайон "Чорнобилець"				12,0		12,0
10	Східна Салтівка					210,0	210,0
	Московський район						1808,5
11	Проспект 50 лет ВЛКСМ			108,0			108,0
12	Тюринка			180,0			180,0
13	Східна Салтівка				231,0	1295,5	1508,5
	Фрунзенський район						605,0
14	Немишля						180,0
15	Східна Салтівка				180,0	245,0	425,0
	Орджонікідзевський район						970,0
16	Рогань (житловий район)	52,0	231,0				283,0
17	Вул. Мира - пр. Московський		392,0				392,0
18	Південні П'ятихатки (Східний-2)				295,0		295,0
	Комінтерновський район						168,5
19	Мікрорайон вул. Ньютона	96,0					96,0
20	Район вул. Полевої			72,5			72,5
	Червонозаводський район						98,0
21	Жихарь	12,0					12,0
22	Левада			86,0			86,0
	Жовтневий район						428,4
23	Лідноє	90,0					90,0
24	Район заводу Шевченка			108,0			108,0
25	Новоселівка			86,4			86,4
26	Холодна Гора			144,0			144,0
	Ленінський район						202,0
27	Залютино	55,0					55,0
28	Лиса Гора - Гиївка	39,0					39,0
20	Холодна Гора			108,0			108,0
	Вибірково в історичній частині міста			216,0			216,0
	Всього по місту	680,0	721,0	1648,5	700,0	1750,5	5500,0

VI ОСНОВНІ НАПРЯМКИ МІСТОБУДІВНОГО РОЗВИТКУ МІСТА

Головна мета містобудівного розвитку м. Харкова складається з забезпечення комплексного, планомірного, економічно-доцільного розвитку міської інфраструктури, а також зі створення умов поліпшуючих життєдіяльність населення міста і пригорода.

Найважливіша роль у досягненні цих цілей належить **генеральному плану** – юридичному містобудівному документу.

Затверджений генеральний план Харкова є підставою при складанні, прийнятті і розробці важливих містобудівних програм, рішень і проектів у числі яких:

- реалізація державної містобудівної політики в галузі розвитку і територіальної організації міських земель;
- правове регулювання стійкого розвитку міських територій і окремих функціональних зон;
- установлення чітко контрольованих режимів ведення містобудівної і господарської діяльності в межах основних функціональних зон міста;
- експлуатація й освоєння міських земель за принципом ринкової економіки з обліком їхньої містобудівної цінності;
- визначення можливих оптимальних параметрів перспективної чисельності населення міста і розробка програм стабілізації демографічної ситуації;
- визначення потреб у нових територіях під основні види будівництва і благоустрою на різних етапах освоєння;
- удосконалення сформованої транспортної та інженерної інфраструктури, а також упорядкування існуючої планувальної і функціональної організації території міста;
- збереження і можливе відновлення історичної спадщини міста;
- здійснення екологічного контролю і прогнозування екологічних умов містобудівного розвитку територій з метою створення екологічно безпечного середовища життєдіяльності населення міста і його пригорода.

Нові тенденції соціально-економічного розвитку в Україні, процеси приватизації землі і житлового фонду, що продовжуються, зміна ставлення до виробничого комплексу вимагають перегляду сформованої практики прогнозування соціально-економічних параметрів міста, житлової політики, тенденцій територіального розвитку.

Пріоритетами соціально-економічного розвитку м. Харкова, що передбачаються генеральним планом, є:

- підвищення ефективності використання міських територій і територіальних резервів для здійснення містобудівної діяльності;

- підвищення комфортності сформованої міської забудови (особливо загальноміського центра) за рахунок її реконструкції, відновлення і модернізації;
- вишукування необхідних територіальних ресурсів для розміщення різних варіантів і типів житлового будівництва в комплексі з об'єктами обслуговування, озеленення, транспортного й інженерного забезпечення;
- підвищення рівня забезпеченості громадян житлом і широким комплексом послуг соціальної сфери;
- розвиток мережі вищих навчальних закладів, науково-дослідних і проектних інститутів, національних академій;
- максимально-можливе збереження історико-культурної спадщини і поліпшення сприйняття його естетичних, архітектурних і художніх якостей;
- підвищення рівня забезпеченості населення зеленими насадженнями загального користування, установами і спорудженнями відпочинку і спорту;
- стабілізація і розвиток сформованого суспільно-виробничого комплексу за рахунок реструктуризації (особливо на великих підприємствах), модернізації і технічного переозброєння діючих виробництв;
- формування і розвиток спеціальних режимів інвестиційної та інноваційної діяльності з метою забезпечення сприятливих умов і залучення вітчизняних і іноземних інвестицій для створення і розвитку виробництв, заснованих на нових і високих технологіях;
- формування зон для розвитку підприємств малого і середнього бізнесу;
- підвищення ефективності використання, а також подальший розвиток, транспортної та інженерної інфраструктури, що склалася;
- формування динамічно рівноважного стану навколишнього середовища, що буде сприяти стійкому екологічному розвитку міста і прилеглого району, а також забезпечувати екологічне санітарно-безпечне середовище для життєдіяльності населення.

Існуюче планування і забудова

У сучасних границях територія міста Харкова складає 30,6 тис. га.

Сформовану планувальну структуру м. Харкова можна визначити як радіальну, з елементами кільцевої системи.

Основні промислово-селітебні утворення сформувалися по 7 основних радіальних напрямках:

Західний напрямок – Полтавський Шлях, з районами садибної забудови (Холодна Гора, Залютино, Новоселівка) та історична забудова, що сформувалася, у центральній частині міста з Залютинсько-Баварським промрайоном.

Північно-Західний напрямок – вул. Клочківська, проспект Леніна з житловими районами багатоквартирної забудови Олексіївка, Павлове Поле і садибна забудова Іванівка, Павлівка.

До цього напрямку тяжіє Іванівка-промзона й Іванівський промрайон.

Північний напрямок – вул. Сумська, забудова переважно багатоквартирними будинками історичної забудови і північним промрайоном, що сформувався.

Північно-Східний напрямок – вул. Академіка Павлова, забудовано, переважно, багатоквартирними будинками із селищами садибної забудови Журавлівка, Тюринка, Б.Данилівка. До цього напрямку тяжіють Салтівський і Північно-Салтівський промвузли.

Південно-Східний напрямок – Московський проспект, на цьому промислово-селітебному радіусі зосереджені основні промзони міста – Балашовська, Орджонікідзевська, а також житлові райони багатоквартирної забудови (Селекційний, Нові будинки, район ХТЗ, Рогань) і садибної забудови (Східний, Ново-Східний, сел. Фрунзе, П'ятихатки).

Південний напрямок – проспект Гагаріна, забудований частково багатоквартирними будинками, і селище Основа. Цей напрямок проходить між Диканівською і Балашовською промзонами.

Південно-Західний напрямок – вул. Жовтневої Революції, забудована садибною забудовою Левада, Москалівка, Новожаново і Диканівською промзоною.

Така планувальна структура має два основних недоліки:

1. Усі напрямки сходяться практично в одній точці – зоні історичного центру;
2. Відсутні кільцеві чи напівкільцеві перемички для зв'язку з цими районами (за винятком розв'язки по проспекту 50-річчя СРСР і Московському проспекту).

Існуюча Окружна дорога практично на обслуговування міста не працює.

Характеризуючи садибну забудову в окремих районах міста можна констатувати, що переважає забудова зі зносом житлового фонду понад 60%, це райони Журавлівка, Тюринка, Немышля, Новоселівка, Червоний Промінь, Лиса Гора, Іванівка, частково Олексіївка.

Від 40-50% зносу – це райони Залютино, Хвилинка, Баварія, Лидное, Філіпівка, Жихарь, Герцена, Ново-Східний, сел. Фрунзе і Шишковка.

З аналізу існуючого планування і сформованої планувальної структури, очевидно, що основним недоліком є радіальність загальноміських магістралей, що сходяться практично в одну точку, історичне ядро центру.

Рішення цієї задачі, шляхом створення розвантажувальних кілець, на різному видаленні від центральної зони, для Харкова на наш погляд, є рішенням не зовсім вірним з трьох основних причин:

- Місто не має чіткої радіально-кільцевої схеми, через сильно розвинутий Салтівський житловий район і промислово-селітебний район, що сформований уздовж Московського проспекту.
- Неоднорідність міської забудови по функціональному використанню і щільності розселення по трасах кільцевих магістралей (нерівномірність завантаження кільця).
- Складність реалізації відносно будівництва (кільце не працює поки воно не побудовано).

У зв'язку з цим в основу територіального упорядкування покладена ідея формування планувального каркасу міста на основі реорганізації міської вуличної мережі відповідно до сучасних вимог і перспективного розвитку міста.

Відповідно до прийнятого проектного рішення, роль такого планувального каркасу будуть грати головні осі функціональної діяльності міста – магістралі безупинного руху, що утворюють діаметрально-променеву систему з елементами напівкільцевих зв'язувань.

Проектом пропонується наступне трасування магістралей безупинного руху:

- діаметр – Полтавський Шлях, вул. Постишева, далі Нетіченська набережна, Червоношкільна набережна, через р. Харків, на вул. Шевченка з виходом на вул. Академіка Павлова і до Окружної дороги.

Цей діаметр зв'язує західну частину міста, проходить по дотичній до південної частині історичного центра і виходить на Салтівський масив.

- діаметр Північ - Південь – починається з Окружної дороги в напрямку на Дергачи, далі проходить по вул. Клочківській, обгинає центр по Червоношкільній набережній і виходить на проспект Гагаріна до Окружної дороги на Зміїв.

Цей діаметр зв'язує житлові райони Олексіївка, Павлове Поле, проходить по дотичній у західній частині центра, і виходить на житлову забудову по проспекту Гагаріна до аеропорту.

- діаметр Північ - Південно-Захід – починається з Окружної дороги, далі по вул. Клочківській, обгинає центральну частину міста з північного сходу по вул.

Новгородській, далі по вул. Весніна, Матюшенка і виходить на Московський проспект.

Цей діаметр зв'язує північно-західну частину міста, центр і промислово-селітебну зону уздовж Московського проспекту.

Планувальний каркас магістралей безупинного руху доповнюється напівкільцевими магістралями регульованого руху, основними з яких є:

У західній частині – зв'язування між вул. Клочківська, далі вул. Єлізарова, перетинає Полтавський Шлях і до вул. Постишева.

У східній частині – центр вул. Пушкінська, Саперна, Героїв Праці і до Московського проспекту.

У південній частині – від вул. Академіка Павлова, проспект 50-річчя СРСР і до проспекту Гагаріна.

Запропонований планувальний каркас, основою якого служать магістралі безупинного руху, доповнюється водно-зеленими діаметрами, що формуються на р. Харків, Лопань, Немишля, Уди.

Пропонується їх розчищення, укріплення й облаштування берегів, розширення русел і створення каскадів штучних ставків, і озеленення прибережних територій.

До одного з найбільш суттєвих недоліків сформованого планування і забудови можна віднести відсутність чіткого функціонального зонування міста.

Для забезпечення раціонального використання територій міста, проектом пропонується більш чітке функціональне зонування, як основа територіального упорядкування міста:

- загальноміського центра і його розвитку;
- селітебну;
- промислово-складську;
- ландшафтно-рекреаційну.

Зона загальноміського центра генеральним планом розглядається як полифункціональна структура і містить у собі зону історичного ядра (площа Конституції, Держпром), зону адміністративних будинків, торгово-комерційних установ, банків, установ культурно-побутового обслуговування, рекреаційну зону.

Проектним рішенням передбачені основні заходи щодо організації і функціонування загальноміського центра:

- реконструкція історичного ядра зі збереженням основ структури і характеру сформованої забудови;

- диференціація руху транспорту і пішоходів, з виділенням зон вільних від транспорту;
- озеленення і санація внутріквартальних територій.

Функціональний розподіл території (зонування): історико-архітектурна з виділенням пам'ятників архітектури, ділові, комерційні зони, культурно-просвітні установи, зона житлової забудови, рекреаційні (бульвари, сквери, парки) – може бути конкретно визначені на наступних стадіях проектування (детальний план території центра і правила забудови).

По своїй містобудівній ємності історично сформована частина центра міста у виді певних обмежень, наявності вільних територій, пропускної здатності вуличної мережі, потенційних можливостей інженерного забезпечення (електропостачання, водопостачання і т.д.) не може задовольнити потреб інвесторів як зона суспільно-ділової активності Харківського регіону.

У зв'язку з цим, поряд з реконструктивними заходами в історичній частині міста, пропонується його розширення по напрямках – радіусам пропонованої планувальної структури, а саме:

- у східному напрямку розміщення нового центра ділової і комерційної активності в районі станції метро Київська, вузлі перетинання двох загальноміських магістралей безупинного руху.
- Таке шарнірне розміщення чи розвиток центра міста в східному напрямку дозволить планувально об'єднати в єдину урбанізовану тканину Салтівський масив і історичну частину міста.
- у південному напрямку пропонується розвивати центр у межах вул. Першої Кінної Армії, станції Харків-Левада і проспекту Гагаріна.
- у західному напрямку уздовж вул. Полтавський Шлях, з реконструкцією в районах Гончарівка, Карлівка, Холодна Гора.

Пропоновані заходи повинні виконуватися з урахуванням наявності пам'ятників архітектури, їхніх охоронних зон і обмежень щодо припустимої поверховості нових будівель.

Розвиток селітебної зони передбачається як за рахунок освоєння площадок усередині міської межі і реконструкції, так і за межею міста.

Відповідно до затвердженої Концепції розвитку м. Харкова до 2015 року розроблялося 3 варіанти територіального розвитку міста.

У генеральному плані прийняті концептуальні положення оцінки територіального росту як «збалансований» при рівновеликій чисельності населення і житлозабез-

печеності, прийняті співвідношення багатоквартирної забудови 75% до загального обсягу і 25% садибної.

При розміщенні багатоквартирної забудови 30% пропонується розмістити на реконструкції в центральних районах міста з огляду на її інвестиційну привабливість, забезпеченість інженерно-транспортною інфраструктурою. (Докладно див. розділ «Проектний жилий фонд»).

Формування селітебної зони міста супідрядне основній ідеї магістрального діаметрального-променевого каркасу і розвивається по 3 основним напрямкам:

- північний промінь – вул. Клочківська, проспект Леніна – передбачається ущільнення і реконструкція районів Олексіївки, Павлівки багатоквартирною забудовою в обсязі 195 тис.м² і районів садибної забудови Флоринки, Сокольників в обсязі 55,0 тис.м²;
- північно-східний напрямок – вул. Академіка Павлова і територія Східної Салтівки до Окружної дороги забудовується багатоквартирними житловими будинками в обсязі 1500 тис.м² і садибною забудовою в обсязі 400,0 тис.м²;
- південно-східний напрямок – Московський проспект забудовується багатоквартирними будинками в обсязі 392,0 тис.м² і район «Рогань» – 230,0 тис.м², а також визначені райони садибної забудови: Південні П'ятихатки – 295,0 тис.м² і район вул. Ньютона – 96,0 тис.м².

Розміщення житлового будівництва на реконструйованих територіях передбачено в районах зі зносом житлового фонду понад 60% і сконцентровано в центральній зоні міста.

Генеральним планом визначені площадки чи зони комплексної реконструкції (у найбільш інвестиційно привабливих ділянках) спільно зі зносом, під пробивання магістралей безупинного руху, центрів ділової і комерційної активності, а також житлових комплексів з більш високою вартістю одного м² загальної площі, ніж у периферійних районах.

Так до районів комплексної реконструкції відноситься район центра комерційної і ділової активності ст. метро Київська, з реконструкцією житлової садибної забудови сел. Журавлівка, Тюринка обсягом у 345,0 тис.м².

Для завершення забудови магістралі безупинного руху вул. Клочківської намічена реконструкція районів Олексіївка, Павлівка в обсязі 194,0 тис.м².

Комплексна реконструкція в районі станції Левада-Харківська передбачає розміщення житлових комплексів ємністю 85-90 тис.м².

Уздовж Полтавського Шляху намічена реконструкція районів Новоселівка-Холодна Гора в обсязі 210,0 тис.м².

Крім того, генеральним планом передбачається вибіркова реконструкція і надбудова існуючого житлового фонду в історичній частині міста.

Загальний обсяг багатоквартирного будівництва з реконструкції на розрахунковий термін –1648,8 тис.м² загальної площі.

Аналіз існуючого стану територій, зайнятих зеленими насадженнями що не представляють цінності, які знаходяться у занедбаному стані, та неефективно використовуються, показує що при відповідних містобудівних обґрунтуваннях можливо використовувати під житлове та громадське будівництво ділянки площею 362,88 га.

№	Найменування	ПЛОЩА
1	2	3
Дзержинський район.		
1)	Територія лісопарку між:	
•	по Білгородському шосе в напрямку до Москви	~ 30 га;
•	уздовж вул. Дерев'янка	~ 20,6 га;
•	вул. Дерев'янка – вул. Фронтонна	~ 37 га;
•	Білгородське шосе – вул. Комітетська	
•	Уздовж вул. Батумської	~ 17,5 га;
2)	Територія Саржиного яру:	
•	уздовж вул. Дерев'янка	~ 11,0 га;
•	від просп. Леніна до вул. Клочківській за винятком струмка	~ 24,2 га;
3)	Сквер по вул. Культури	~ 12,8 га;
4)	Парк ім.. Горького – яр	~ 4,2 га;
5)	Клочківські схили	~ 7,5 га;
6)	Сквер по вул. Сумський – просп. Правди	~ 0,8 га;
•	Сквер ім. Говорова	~ 1,12 га
6а	Частина території саду Шевченка	~ 2,4 га
Київський район.		
7)	Частина Журавлівського гідропарку:	
•	між вул. Шевченко і р. Харків	~ 10,5 га;
•	між вул. Сидора Ковпака і р. Харків	~ 31,6 га;
•	між вул. Героїв Праці –523 м/р – вул. Квітуха – р. Харків	~ 36,0 га;
•	острів	~ 4,8 га;
8)	Частина лісопарку:	

•	дача №55	~ 35 га
•	уздовж Білгородського шосе – вул. Рудика	~ 19,6 га;
•	ріг Білгородського шосе – вул. Чкалова	~ 10,4 га;
9)	Сквер «Березовий гай» по вул. Сумський	~ 2,75 га;
10)	Сквер «Хартрон» по Білгородському шосе	~ 0,7 га;
11)	Журавлівські схили	~ 3,0 га;
12)	Комсомольський парк по вул. Шевченко	~ 3,8 га;
Жовтневий район.		
13)	Сквер Чапаєва по набережній р. Лопань	~ 0,45 га;
14)	Сквер Гончаровський	~ 0,4 га;
Московський район.		
15)	Сквер Академіка Павлова	~ 1,2 га;
16)	Сквер Кутакова	~ 1,5 га;
17)	Сквер “Пл. Повстання” – Парк ДК ХЕМЗ	~ 12,0 га;
Фрунзенський район.		
18)	Парк “Зустріч” по просп. Героїв Сталінграда – вул. Харківських дивізій	~ 12,6 га;
Червонозаводський район.		
19)	Сквер “Рибний”	~ 0,1 га;
20)	Сквер “Стрілка”	~ 3,8 га;
21)	Сквер Б. Хмельницького	~ 0,36 га;
22)	Дитячий парк	~ 2,6 га;
23)	Сквер “Червоношкільний”	~ 0,6 га;
ВСЬОГО:		362,88 га

Ландшафтно-рекреаційна зона. Розвиток цієї зони передбачено за рахунок:

- реконструкції існуючої внутрішньоміської системи зелених насаджень (міських і районних парків, скверів і бульварів);
- озеленення територій, що були зарезервовані під час будівництва нових житлових районів під зелене будівництво;
- трансформація зелених насаджень спецпризначення в прибережних захисних смугах уздовж водотоків і водойм.

У цілому по місту Харкову структура рекреаційних територій досить розвита: парки культури і відпочинку – 442,0 га; парки міські, районні, сади житлових районів – 228,0 га; сквери – 448,0 га; набережні і бульвари – 258,5 га; гідропарки і лугопарки – 434,0 га, крім того в місті існують значні території зайняті міськими лісами і лісопарками.

Генеральним планом передбачається подальше розширення рекреаційної зони в районах нового будівництва:

- створення в районі Салтівського житлового масиву озелененої й обводненої зони відпочинку уздовж р. Немишлі;
- подальший благоустрій Олексіївського парку;
- розширення і благоустрій водноспортивного комплексу в північній частині міста на р. Харків;
- благоустрій і озеленення р. Уди.

У цілому по місту пропонується створити водно-зелені діаметри по ріках: Харків – Лопань – Немишля – Уди й об'єднати в єдину рекреаційну систему з загальноміськими парками і набережними.

Промислово-складська зона, сформована промисловими, складськими й іншими територіями зайнятими під'їзними коліями, дорогами, установами обслуговування, управління і складає по місту 5390,0 га, крім того в центральній частині за межами промформувань розміщені підприємства загальною площею 164,0 га.

У планувальній структурі міста виділено 5 промислових зон – Іванівська, Балашовська, Диканівська, Орджонікідзевська і Безлюдівська комунально-складські зони; 9 промислових районів – Іванівський, Московський, Балашовський, Диканьківський, Основ'янський, Фрунзенський, Орджонікідзевський, Баварський, Північний; 12 груп підприємств і 5 промвузлів.

Докладна характеристика і перелік підприємств представлені в роботі Харківського ПромбудНІІпроект «Аналіз стану і використання промислових територій міста».

Розвиток промислової зони на перспективу, на період до 2026 року передбачається в існуючих межах промформувань.

У центральній частині міста, поза промисловими утвореннями розміщені промислові підприємства загальною площею 164 га, більша частина з них – бази, склади, автотранспортні підприємства.

Генеральним планом рекомендується їхня передислокація чи зміна функціонального використання земельної ділянки, під відповідну для даної зони функцію (торгівля, банки, офіси чи інші установи). Перелік цих підприємств із розмірами земельних ділянок відображено у роботі «ПромбудНІІпроекту».

Особливо складне питання використання й організації територій визначених під організацію санітарно-захисних зон від промислових підприємств.

Згідно даних «ПромбудНІІпроекту» у санітарно-захисних зонах знаходиться 458,0 га одно-двоповерхової забудови і 318,0 га багатоквартирної (вище 2-х поверхів).

Єдиний закон України, який визначає дії в цій сфері – це закон «Про охорону атмосферного повітря» який диктує відселення проживаючих з цих зон за рахунок коштів міського бюджету чи за рахунок коштів промислових підприємств, які є джерелами забруднень. Природно, що відселення 50-60 тис. чоловік завдання складне й у найближчий доступний для огляду період нереальне. Єдиний реальний шлях – це скорочення розмірів СЗЗ до границь промпідприємств, у крайньому випадку, до мінімальних розмірів - 50 метрів.

VII СИСТЕМА ГРОМАДСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Авторським колективом проведено аналіз існуючої сеті закладів обслуговування за її структурою:

- заклади освіти;
- заклади охорони здоров'я, соціального забезпечення, спортивні та фізкультурно-оздоровчі заклади;
- заклади культури і мистецтва;
- підприємства торгівлі, громадського харчування і побутового обслуговування;
- організації і заклади управління, проектні організації, кредитно-фінансові заклади і підприємства зв'язку;
- заклади житлово-комунального господарства.

Існуюча ємкість установ порівнювалась відповідно до нормативів ДБН 360-92** по багаторівневій системі, характерній для міста Харкова, як міжобласного, обласного та міжрайонного центру, а також по рівнях обслуговування безпосереднього міста - епізодичного, періодичного і повсякденного обслуговування.

Показники коливаються як у цілому по місту, так і по окремих адміністративних районах.

Так по закладах освіти показники забезпеченості дошкільними установами знаходяться в межах нормативу, а по загальноосвітніх школах, вищим (III-IV рівні акредитації) і середніх спеціальних навчальних (I-II рівні акредитації) закладах значно перевищують нормативи. Спостерігається відставання в системі міжшкільних центрів комп'ютерного і виробничого навчання.

По вищих і середніх спеціальних установах, з огляду на роль міста Харкова як міжобласного, обласного і міжрайонного центра, пропонується збільшити число студентів на 25 - 30% від існуючої ємності.

По закладах охорони здоров'я і соціального забезпечення: відчувається гострий дефіцит у будинках і інтернатах різного профілю. Мережа закладів охорони здоров'я цілком задовільна і вимагає збільшення по ємності стаціонарів усіх типів на 3400 ліжок.

Спортивні і фізкультурно-оздоровчі заклади. Забезпеченість спортивними залами загального користування цілком задовільна (на 96%). Необхідно збільшити кількість приміщень для спортивно-оздоровчих занять у мікрорайонах і кількість відкритих і закритих басейнів для загального користування.

Установи культури і мистецтва. У місті функціонує 6 театрів, органний зал, цирк із сумарною місткістю 8,9 тис. місць, що складає близько 55% нормативної забезпеченості.

Забезпеченість місцями у кінотеатрах і клубних приміщеннях складає відповідно, 50% і 80% від нормативу. Зважаючи на те, що за останні роки потреба у використанні цих закладів серед населення значно зменшилася, додаткове будівництво клубів та кінотеатрів є недоцільним. Вище норми забезпеченість музеями, виставковими залами і бібліотеками.

Підприємства торгівлі, громадського харчування і побутового обслуговування. Рівень забезпеченості мережею магазинів продовольчих і непродовольчих товарів складає 110%, ринковими комплексами - 360%. Відчувається значний дефіцит у підприємствах побутового обслуговування (зараз 61% від нормативного).

По організаціях і установах управління, проектним організаціям, кредитно-фінансовим установам існуючий стан відповідає нормативним показникам, або їх перевищує.

Установи житлово-комунального господарства. У Харкові відчувається дефіцит у пожежних депо (необхідне додаткове будівництво на 56 пожежних автомобілів), у готелях (додатково необхідно 3800 місць) і в міських цвинтарях (необхідно близько 330 га території), тому що ресурс існуючих практично вичерпано.

VIII ПРИРОДНІ УМОВИ, ІНЖЕНЕРНО-БУДІВЕЛЬНА ОЦІНКА ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Стан довкілля

Атмосферне повітря. Сумарні викиди по місту – 156,0 тис. тонн (2002 р.). В місті налічується біля 240 основних промислових підприємств, що забруднюють атмосферне повітря. На їх частку припадає біля – 11% (17,0 тис. тонн). Основні промислові забруднювачі: ВАТ “ХТЗ”, Дзержинська філія “ХарківТМ”, ТЕЦ-3, ЗАТ “Плитковий завод”, ВАТ “Авіазавод”, ВО “Завод ім. Малишева”, ДП “Електроважмаш”, АТЗТ “Завод електромонтажних виробів”, хлібозавод “Олексіївський” та інші. Але основний внесок в загальне забруднення вносить автотранспорт – 89%.

Контроль за станом атмосферного повітря проводиться на 10 стаціонарних постах “Гідромету” по 20 компонентам. Необхідно відзначити, що такий важливий показник як ІЗА постійно знижується і становить 6,06 (2001 р.), що значно нижче середнього по Україні. Це пояснюється не тільки скороченням обсягів виробництва, а і виконанням природоохоронних заходів підприємствами. Однак основною причиною залишається невирішеність транспортної проблеми, що створює критичні ситуації по даному фактору в центральній частині міста. На вулицях Пушкінській, Артема, Сумській, Полтавський шлях концентрації окису вуглецю і двоокису азоту, пилу перевищують ГДК в 2-3 рази. Досить небезпечним елементом для даних територій є фотохімічний смог, що утворюється при $t^0 > 30^0\text{C}$ та штильовому режимі вітру.

Планувальні обмеження. Представлені СЗЗ промислових виробництв, об’єктів комунального призначення та природоохоронними територіями.

В межах СЗЗ знаходиться 702,7 га сільбищних територій. Нормативні СЗЗ не витримані на 46 виробництвах. В межах СЗЗ проживає 13,7 тис. чоловік.

Водний басейн. Санітарний стан річкової системи незадовільний, спроможність до самоочищення низька. Основні причини забруднення – скиди неочищених поверхневих вод із міської території – 306 км², а також скиди очищених стічних вод – 900 тис. м³/добу з Диканівсько-Безлюдівських споруд. Дощові води без очистки (140 випусків) скидаються в річкову мережу. Відхилення від хімічно-бактеріологічних показників фіксуються в межах 55-67% досліджень (2002 р.).

Анафелогенні водоймища займають біля 45 га. Необхідно проводити розчистку водної поверхні Олексіївського, Журавлівського водоймищ, а також потічків Жихорець, Сичівка, Сидоренка. Санітарну промивку річок Харків, Лопань.

В межах міста існує 5 пляжів: в Жовтневому гідропарку, Олексіївському гідропарку, Журавлівському гідропарку, Основ’янському гідропарку, Петренківському

водоймищі. Ландшафтно-планувальна організація та інженерно-технічне облаштування – незадовільне.

Стан ґрунтів. Місто немає єдиної централізованої схеми санітарної очистки. Нормативне сміттєнакопичення становить 1,3 млн.м³/рік. Утилізація проводиться на полігоні “Дергачі” – 0,8 млн.м³/рік; сміттєпереробному заводі – 0,182 млн.м³/рік, що складає 75% від потреб. 25% території приватного сектору Київського і 30% Жовтневого районів, а також селища Фрунзе, Східне, П’ятихатки – Орджонікідзевського району та 26 вуличних комітетів Червонозаводського району не охоплено планово-подвірною системою очистки взагалі. По даній причині в місті фіксується біля 300 несанкціонованих звалищ в рік. Міський полігон “Дергачі” вичерпав свої територіально-технічні можливості. Місто потребує організації нового полігону.

Складною є проблема промислових відходів з них 10% – це токсичні відходи. Найбільша кількість промвідходів накопичилась у відвалах тракторного заводу – 8,7 млн.м³. Утилізується тільки біля 5%. Тільки два підприємства міста мають свої полігони промислових відходів – ВАТ “ХТЗ” і АТ “ХАРП”.

Контроль за станом ґрунтів проводить міськСЕС. В 40% фіксується їх забруднення з перевищенням ГДК по важким металам (мідь, цинк, нікель, хром, нітрати). Відомчий контроль за станом ґрунтів проводиться на 47 підприємствах, відхилення від норми – 20,3%.

Радіаційний стан. В межах міста техногенно-радіаційне забруднення відсутнє. Рівні гама-фону 10-23 мкр/год., а щільність забруднення ґрунту цезієм-137 < 1 ки/км². Природно-радіаційне забруднення можливе в районі Саржиного Яру, парку “Юність”, вул. Тимурівців, командарма Уборевича, що пов’язане з геологічною структурою даних ділянок (вихід радону). Система обмежень по даному фактору відсутня.

Електромагнітний фон. Джерела електромагнітних випромінювань, що мають планувальні обмеження в місті відсутні. МіськСЕС в 2002 р. провела паспортизацію об’єктів ЕМВ (21 об’єкт). Відхилень від норми не зафіксовано. СЗЗ РПЦ – 1000 м; ЛЕП > 330 кв – 40 м; локалаторів аеропорту – 100-150 м.

Акустичний режим. Об’єкти, що мають планувальні обмеження представлені залізничними коліями постійного руху – 100 м; трансформаторними підстанціями 330/110кв – “Лосево”, “Артема”, “Залютино” – 400-500 м; аеропортом – зона регулювання забудови – 1500 м; вуличною мережею міста (вул. Клочківська, Сумська, Шевченка, академіка Павлова, Полтавський шлях, проспектами - Московський, Гагаріна, Постишева) – 25-45 метрів.

Зелена зона. Представлена лісами державного фонду. Зовнішні межі становлять 1,5 діаметра міської забудови. Лісопарк – 12,6 тис. га лісів ДЛФ (складова загальної

зеленої зони). Рекреаційна ємність одночасного навантаження – 15,2 тис. чол./день. Потребує ландшафтно-планувальної організації місць короткочасного відпочинку.

Заходи по охороні довкілля

В плані охорони атмосферного повітря рекомендовано виконати комплекс заходів:

- Розробити документацію щодо обґрунтування обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (зведений том ГДВ).
- Дотримуватись норм і вимог в технології режимів роботи промислових підприємств і виробництв.
- Розробити проекти СЗЗ щодо усіх промислових підприємств I-III класу шкідливості з урахуванням впровадження новітніх технологій (погодити дані проекти в установленому порядку); провести благоустрій та озеленення територій СЗЗ.
- Відкоригувати транспортну схему з обґрунтуванням систем розміщення АЗС, СТО, стоянок.
- Проводити постійний контроль щодо діагностики автотранспорту та контролю якості пального.

В плані охорони водного басейну необхідно виконати комплекс заходів:

- Формування єдиної системи дощової каналізації з їх попередньою очисткою у місцях випуску.
- Реконструкція системи водопровідно-каналізаційного господарства (в першу чергу – 700 км водопровідних мереж).
- Реконструкція очисних споруд.
- Освоєння нових ділянок для водопостачання за рахунок підземних джерел.
- Екологічне оздоровлення системи водотоків міста (комплекс заходів щодо розчистки та регулювання річкового стоку, в першу чергу р. Уди).
- Розробка проекту водоохоронних зон та прибережних захисних смуг гідрографічної сітки міста (визначення меж та режиму господарського використання, функціональне зонування).

В плані охорони ґрунтів необхідно виконати комплекс заходів:

- провести геохімічне обстеження ґрунтів міста.
- Ліквідувати усі несанкціоновані звалища.
- Інвентаризувати токсичні відходи промислових виробництв. Вирішити питання вибору території для складування токсичних відходів Харківської області.
- Розробити проект по організації нового полігону захоронення ТПВ.

- Реконструкція та технічне переоснащення сміттєпереробного заводу.
- Рекультивация порушених територій (кар'єри цегельних заводів).
- Реалізація заходів передбачених програмою “Водозниження і ліквідація наслідків підтоплення міста Харкова”.

Ландшафтно-планувальні заходи

1. Формування раціональної планувальної структури з урахуванням особливостей ландшафту:
 - проведення інвентаризації міських зелених насаджень у відповідності з вимогами “Правил утримання зелених насаджень міст та інших населених пунктів” (п. 6.8);
 - розширення системи локальних місць рекреаційного використання (скверів) з їх благоустроєм та ландшафтною організацією (дендрологічний склад, охорона флори і фауни);
 - подальша організація внутрішньоміської зони відпочинку на базі лісопаркової частини зеленої зони;
 - організація широкої системи природно-пізнавальних маршрутів в межах природоохоронних територій (лісопарк, прибережні захисні смуги);
 - подальший розвиток об'єктів природно-заповідного фонду міського середовища;
 - ландшафтно-планувальна організація територій прибережних захисних смуг;
 - благоустрій системи рекреаційних територій (міські пляжі);
 - розробка проекту “Комплексної зеленої зони міста”, спроможного на перспективу вирішити питання рекреаційно-екологічних потреб міста;
 - формування та благоустрій системи СЗЗ об'єктів I-III класу шкідливості; комунально-складських територій, комунікаційних коридорів (залізниці, автомагістралей);
 - формування єдиної системи контрольних-спостережних постів моніторингу за санітарно-екологічним станом міського середовища.
2. Проектне рішення залежить від системи планувальних обмежень що враховує: фоновий стан атмосферного повітря, наявність санітарно-захисних зон та їх благоустрій, ландшафтну структуру території з системою зелених насаджень, організацію раціональної транспортної схеми руху. Врахування даних факторів, при розробці проекту, дозволить покращити санітарно-

екологічний стан міста, а також сприятиме формуванню міської планувальної структури.

ІХ ТРАНСПОРТ

Вулична мережа

Основою сучасної вуличної мережі м. Харкова є магістралі загальноміського значення регульованого руху, які забезпечують основні транспортні зв'язки між районами, зв'язують центральну частину міста з всіма його зовнішніми виходами, а також вулиці районного значення, що виконують функцію перерозподілу транспортних потоків між міськими магістралями.

Основними проблемами транспортної системи міста є:

- низька пропускна спроможність транспортної мережі міста, особливо його центральної частини;
- відсутність магістралей безперервного руху транспорту і транспортних розв'язок у різних рівнях;
- пропуск транзитних транспортних потоків через центр міста, за відсутності дублюючих зв'язків;
- наявність двох водотоків в ядрі міста обумовлює обмежену кількість транспортних зв'язків в межах центра;
- Салтівський житловий масив чисельністю біля 400 тис. жителів має один транспортний зв'язок - вул. Ак. Павлова - пр. Московський, на якій концентруються значні транспортні потоки;

Пасажирський транспорт

Існуюча схема Харківського метрополітену складається з трьох ліній: Холодногорської, Салтівської, Олексіївської.

Експлуатаційна довжина ліній метрополітену становить 33,0 км. Функціонують 26 станцій.

Технічне обслуговування, зберігання рухомого складу забезпечують 2 електродепо (Московське, Салтівське), загальною місткістю 296 вагонів.

Щільність мережі ліній метрополітену відносно забудованої частини міста становить 0,132 км/км². По забезпеченості населення лініями метрополітену становить 22 км на 1 млн. жителів.

За звітними даними державного підприємства "Харківський метрополітен" за 2002р. річний обсяг пасажироперевезень складає – 246,8 млн. пасажирів за рік.

Значний обсяг пасажироперевезень обслуговується електротранспортом: трамваєм і тролейбусом.

Мережа трамвая досить розвинена, особливо в центральній частині міста і становить **103,8** км, з якого біля **30,0** км проходять безпосередньо через ядро центра міста по осі вулиць. Це значною мірою зменшує пропускну спроможність вуличної мережі, особливо в обмежених умовах щільної забудови центра.

За звітний період обсяг пасажироперевезень склав – 158,6 млн.. Середня дальність поїздки на трамваї становить 5,0 км. Щільність мережі трамваю відносно забудованої частини міста – 0,56 км/км².

Обслуговування рухомого складу здійснюється в трьох трамвайних депо (Салтівському, Комінтернівському, Жовтневому).

Перевезення пасажирів здійснюється за 29 тролейбусними маршрутами на яких працює 375 одиниць тролейбусів. Довжина мережі тролейбусу по осі вулиць – 136,2 км.

За звітний період 2002р. обсяг пасажироперевезень склав – 168,6 млн. пасажирів. Середня дальність поїздки – 4,8 км. Щільність тролейбусної мережі відносно забудованої частини міста – 0,53 км/км².

На автобусних маршрутах загального користування здійснюють перевезення підприємства державної форми власності, підприємства колективної форми власності, малі та приватні підприємства – фізичні особи.

Головними базовими пасажирськими автопідприємствами м. Харкова у 2002р. перевезено 40,3 млн. пас.

Всього по міським маршрутам всіма підприємствами перевезено – 24629,2 тис. пасажирів.

Загальна довжина мережі автобусу становить – 221,3 км по осі вулиць.

Легковий автотранспорт

За даними відділу державтоінспекції ХМУ УМВС України Харківської області на 1.01.2003р. в м. Харкові парк автомобільного транспорту складав 238301 одиниць (162 од. на тисячу мешканців), в тому числі:

- в особистій власності громадян знаходилося – 212354 од. (144 од. на тис. мешканців);
- на балансі підприємств, організацій, установ – 25947 од. (18 од. на тисячу мешканців).

Кількість легкового автотранспорту по м. Харкову складала 196766 од. (135 од. на тисячу мешканців), з них в особистій власності 188692 од. (128 од. на тисячу мешканців). Кількість приватних мотоциклів становила 10818 од. (8 од. на тисячу мешканців).

Основними проблемами є:

- забезпечення місцями паркування легкового індивідуального автотранспорту в цілому по м. Харкову досить низький і складає всього 62%. У Ленінському та Жовтневому районах, які входять до центрального ядра міста, цей показник надто низький (становить відповідно 32,9% та 45,4%), що пояснюється дефіцитом вільних територій і обмеженою можливістю для розташування гаражів;
- нерівномірне розміщення АЗС, по районам міста.

Напрямки розвитку транспортної інфраструктури і вирішення проблем міста

Вулична мережа

Єдиним розв'язанням транспортних проблем міста є будівництво магістралей загальноміського значення безперервного руху на основних зв'язках міста і його приміської зони в обхід центральної частини. Проектом передбачається максимальне використання існуючої вуличної мережі міста.

У зв'язку з цим передбачається ряд заходів, основними з яких є:

- розвиток магістральної мережі, шляхом створення магістралей безперервного руху загальною довжиною 114,9 км. в межах кільцевої дороги, 95,0 в межах міської межі;
- збільшення довжини магістральної мережі, із доведенням її щільності до 2,41км/км² ;
- довжина вулиць загальноміського значення безперервного руху – 114.9 км.;
- регульованого руху – 126,8 км. (існуюча – 174,6 км.);
- довжина вулиць районного значення – 317,2 км. (існуюча 216 км.);
- створення обходу центральної частини міста за напрямком вул. Ключківська – Червоношкільна набережна – пр. Гагаріна та Московський проспект, а також Московський проспект вул. Весніна, вул. Новгородська - ці магістралі створять контур для руху транзитного автотранспорту відносно центральної частини міста;
- подовження пр. 50 річчя ВЛКСМ з виходом на вул. Шевченка;
- будівництво розв'язок в різних рівнях – 41 од. з яких 7 розташовані на кільцевій дорозі;
- передбачити будівництво підземних пішохідних переходів в кількості – 14 одиниць в місцях концентрації ДТП.

Пасажирський транспорт

- будівництво лінії метрополітену від ст. Барабашова в глиб Салтівського житлового масиву довжиною 4,1 км;

- будівництво нового електродепо на подовжені Олексіївської лінії метрополітену;
- будівництво ділянки Салтівської лінії до ст. площа Урицького по технологічним умовам;
- створення мережі пересадочних вузлів (залізниця – метрополітен);
- передбачено розвиток метрополітену що складе приріст довжини ліній на 19,5 км, а загальна довжина ліній становитиме – 52,6 км. Кількість станцій збільшиться до 37.;
- намічено ліквідація трамвайних колій в центральній частині міста загальною довжиною - 24,7 км. ;
- будівництво трамвайних колій передбачено на нових напрямках магістралей на відокремленому полотні (23,2 км.);
- загальна довжина мережі становитиме – 102,3 км.;
- розвиток тролейбусної мережі передбачається в центральній частині за умови реконструкції вуличної мережі так зняття трамвайних колій;
- намічено до будівництва 74,3 км. тролейбусних ліній, довжина мережі тролейбусу становитиме 213,9 км.

Легковий автотранспорт

Рівень автомобілізації на кінець розрахункового періоду складе 300 автомобілів на 1000 мешканців (в тому числі 250 одиниць приватних легкових):

- обслуговування яких передбачається на СТО, місткість яких слід передбачити в наявності 1170 постів;
- зростання кількості АЗС слід передбачати виходячи з існуючої кількості автозаправних колонок (існуюча кількість 114 од.). Необхідно передбачити розміщення додатково 143 колонки;
- для збереження автотранспорту необхідно передбачити будівництво місць постійного зберігання – 207,3 тис. маш. місць.

X ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ

Місто Харків має розвинену систему об'єднаного господарсько-питного та протипожежного водопостачання.

Джерелами водопостачання є річка Сіверський Донець, канал Дніпро-Донбас і підземні води питної якості.

Поверхневі джерела включають у себе водозабірні та водоочисні споруди Кочетоцької водопровідної станції та Краснопавлівської водопровідної станції, насосні станції I, II, III, IV підйомів з резервуарними парками.

Підземні водозабірні споруди, розташовані на 6 ділянках артезіанського водозабору та включають у себе артсвердловини, насосні станції II підйому з резервуарними парками та установами знезараження води.

Окремі підприємства міста мають локальні системи водопостачання і частково забезпечують питною водою прилеглу житлову забудову.

Середньодобовий водозабір з поверхневих і підземних джерел у 2002 році для потреб м. Харків склав 779,25 тис. м³. Середньодобове споживання води у 2002 році з розрахунку на одного мешканця встановило 370 літрів, а з урахуванням втрат води при її транспортуванні 530 літрів.

Водовідведення

Місто Харків має повну роздільну систему каналізування. В мережі господарсько-побутової каналізації надходять господарське-фекальні стічні води із сельбищних територій, а також побутові та виробничі стічні води промислових підприємств та комунальних установ. Дощові води збираються та транспортуються окремо системою зливостоків.

Загальне середньодобове водовідведення за 2002 рік встановило 678 тис. м³.

Пропускна спроможність очисних споруд міста – 1053 тис. м³/добу. За 2002 рік через очисні споруди пройшло 246, млн. м³.

Диканівська станція аерації має продуктивність 800 тис. м³/добу. Але ефективність очистки стічних вод нижче проектних значень у зв'язку із зношенням обладнання. Санітарно-захисна зона, практично відсутня, у неї мешкає до 800 чоловік.

Санітарне очищення

Об'єм вивозу твердих побутових відходів за 2002 рік 1100 тис. м³. Об'єм рідких відходів вивезених за 2002 рік складає 24 тис. м³.

Знешкодження твердих побутових відходів здійснюється на Дергачівському полігоні ТПВ, корисна площа звалища – 9,8 га. В 2003 році обсяг ТПВ, передбачений проектом буде вичерпаний. А також на полігоні АТЗТ “Підприємство Харківського району “Переробний завод”.

Існуючий сміттєспалювальний завод не експлуатується з березня 2001 року, рівень зношеності його обладнання становить 100 %.

Знешкодження рідких побутових відходів здійснюється на Безлюдівських очисних спорудах.

Проектні рішення

Водопостачання. Вдосконалення системи міського водопроводу базується на принципах оптимального використання природних, технічних, енергетичних і фінансових ресурсів.

Головними напрямками розвитку галузі є:

- Впровадження комплексу заходів щодо екологізації водогосподарського комплексу, передбачених Загальнодержавною програмою розвитку водного господарства України: запровадження водозберігаючих технологій, скорочення питомих витрат води на одиницю продукції, модернізація діючих та будівництво нових систем зворотного і повторного водопостачання, створення замкнених систем водокористування, як окремих підприємств, так і для промрайонів в цілому, розроблення і здійснення кожним підприємством водозберігаючих і водоохоронних заходів, удосконалення систем лімітування і моніторингу витрат і якості води, ліквідацію втрат та непродуктивних витрат води.
- Забезпечення міста, приміської зони та територій спільних інтересів надійними джерелами і системами господарського питного водопостачання, якість води в яких відповідає вимогам діючих державних стандартів.
- Нарощування продуктивності підземних водозаборів, з метою недопущення утворення регіональної депресійної воронки.
- Приведення продуктивності основних водозаборів у відповідності з потребою у воді прилеглих районів з метою економії електроенергії на транспортування води.
- Підвищення рівня водопідготовки усіх водозаборів згідно з вимогами Державних санітарних правил та норм "Вода питна" з облаштуванням інфільтраційних водозаборів, впровадження комплексу заходів щодо забезпечення нормативного стану у першому та другому поясах санітарної охорони джерел водопостачання.
- Впровадження автоматизованої системи управління технологічними процесами водопостачання (АСУ ТП).
- Повне обладнання житлового фонду системами водопостачання.
- Створення системи забезпечення населення міста водою вищої категорії якості з пунктами розливу води у переносну тару.
- Удосконалення системи подачі та розподілу води по території міста будівництвом нових, санацією, перекладкою або відновленням сучасними методами амортизованих водоводів і мережі, реконструкцією головних споруд, насосних станцій, будівництвом водонапірних башт підвищеної місткості(з метою запобігання гідравлічних ударів і стабілізації роботи системи), тощо.

Загальне водоспоживання включаючи зону спільних інтересів з міського водопроводу на господарчо-питні та промислові потреби складе:

на проектний період – 927,8 тис. м³,

на існуючій стан – 858,1 тис. м³.

Прогнозовані запаси поверхневих джерел дозволяють забезпечити потреби міста, приміської зони і територій спільних інтересів.

Для технічного водопостачання буде використовуватися вода річок з діючих водозаборів та підземні води з неглибоких горизонтів ТВО “Харківкомунпромвод”.

Водовідведення. Головними напрямками розвитку господарчо-побутової каналізації м. Харків є:

- Удосконалення технології очищення та знезараження стічних вод, будівництво споруд доочистки стічних вод, вирішення проблеми використання (знешкодження) оброблених каналізаційних осадів.
- Розробка та впровадження системи моніторингу скидів виробничих стічних вод у міську каналізацію, у першу чергу, за показниками якості для забезпечення нормального функціонування технологічних процесів біохімічного очищення і доочищення.
- Модернізація системи відведення перекладкою амортизованих колекторів і мереж, реконструкцією насосних станцій, дублюванням напірних колекторів, прокладкою самопливних колекторів з ліквідацією частини насосних станцій тощо. Вирішення проблеми транзиту стічних вод через центральну частину міста.
- Будівництво мереж, насосних станцій і напірних колекторів в районах нової і існуючої неканалізованої забудови, забезпечення на кінець розрахункового строку повного охоплення забудови міста централізованою каналізацією.
- Впровадження повної автоматизованої системи керування водовідведенням і очищенням стічних вод, для контролю та діагностики роботи споруд і мереж.

Потужність існуючих каналізаційних очисних споруд становить 1050 тис. м³/добу.

Розрахунковий середньодобовий скид стічних вод включаючи зону спільних інтересів складе:

на проектний період – 775,8 тис. м³,

на існуючій стан – 678,0 тис. м³.

Санітарне очищення. Головними напрямками розвитку санітарного очищення м. Харків є:

- Забезпечення централізованою планово-регулярною санітарною очисткою усіх районів міста, включаючи одноповерхової забудови.
- Впровадження системи роздільного збору, сортування та утилізації твердих побутових відходів, подрібнення та польового компостування відходів зеленого господарства та інших заходів з метою зменшення обсягів вивезення та захоронення відходів.
- Утилізація вторинної сировини, її переробки.
- Забезпечення повного збору та своєчасного знезараження і знешкодження всіх видів відходів.
- Відновлення раніше діючої системи збирання харчових відходів та їх перероблення в гранули.
- Будівництво полігону ТПВ в приміській зоні, що дозволить зменшувати транспортні витрати.
- Будівництво сміттесортувальних станцій як елементу перспективного заводу промислової переробки ТПВ, що дозволить зменшити обсяг вивозу відходів на 30-40%.
- Будівництво сміттєпереробного заводу по технології компанії “Україна – Австрія” з перероблення і спалювання сміття.
- Модернізація та придбання спецавтотранспорту та іншої техніки для санітарного очищення.

Відповідно до норм, що прийняти рішенням Харківського Міськвиконкому №61 від 14.02.96 р. розрахунковий об’єм накопичення твердих побутових відходів на проектний період складе – 1354,6 тис. м³ на рік.

Знешкодження та утилізацію твердих побутових відходів планується здійснювати на полігонах ТПВ та сміттєпереробному заводі. Рідкі відходи будуть вивозитися на Безлюдівські очисні споруди. На кінець розрахункового строку генплану передбачається повне охоплення житлового фонду каналізацією, тому об’єм рідких відходів має поступово зменшуватися.

ХІ ГАЗОПОСТАЧАННЯ ТА ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

Газопостачання

Місто Харків газифіковано на базі природного газу, при цьому відсоток охоплення житлового фонду складає 99,7%. Джерелами газопостачання є 5 ГРС, розташованих на відводі від магістрального газопроводу I класу (5,5 Мпа) Шебелинка-Брянськ та відводі Шебелинка-Харків. До системи газопостачання міста входять 774 од. ПРП, ГРП, ШРП,

міська кільцева магістраль високого тиску (до 1,2 Мпа), розподільчі газопроводи середнього і низького тисків, загальною протяжністю близько 1989,0 км. Сумарне споживання природного газу у 2002р. склало близько 1499,0 млн. м³.

Подальший розвиток газопостачання вирішено шляхом розбудови системи розподільчих газопроводів високого та середнього тисків – близько 95,0 км та будівництва 30 од. ГРП. Для садибної забудови прийнята одноступенева система газопостачання з подачею споживачам газу середнього тиску та встановленням комбінованих будинкових регуляторів тиску (КБРТ). Споживання районами нової забудови складе на розрахунковий період 78,72 млн.м³/рік. Витрати на забезпечення першочергових заходів щодо розвитку газифікації м. Харкова, а саме: будівництва 30,0 км мереж і 10 од. ГРП, складуть близько 1,9 млн. грн.

Теплопостачання

Основними джерелами централізованого теплопостачання м. Харкова є ТЕЦ-5,3,4 та 3 районні опалювальні котельні КП “Харківські теплові мережі”. Загальна встановлена теплова потужність по всіх джерелах міста складає 5505,0 Гкал/год., приєднана – 4565,0 Гкал/год. Протяжність теплових мереж 1523,0 км. Причиною виникнення проблем та дефіциту у теплопостачанні споживачів житлово-комунального сектору м. Харкова є незадовільний стан теплотехнічного обладнання та комунікацій. Відсоток зношеності устаткування джерел теплоти перевищує 70,0% мереж – 68,0%.

За результатами розрахунків, за умови 100,0% приєднання до теплових мереж споживачів, що підлягають централізованому теплопостачанню, сумарний тепловий потік для житлово-комунального сектору м. Харкова складе на розрахунковий період:

- у проектних межах міста, всього – 4581,5 МВт;
- в т.ч. по об’єктах нового будівництва:
 - нові ділянки у межах міста – 202,0 МВт;
 - реконструкція – 243,0 МВт;
 - нові ділянки поза межами міста – 293,0 МВт.

Джерелами централізованого теплопостачання на розрахунковий період прийняті існуючі ТЕЦ-5,3,4, районні котельні та перспективні опалювальні котельні за умови їх модернізації відповідно до сучасних тенденцій і реалізації встановлених потужностей. При цьому, додатковий тепловий потік для об’єктів нового будівництва складе близько 445,0 МВт. Для теплопостачання об’єктів нового будівництва, розташованих поза зоною можливого приєднання до існуючих джерел, намічено застосування дахових котельень або будівництво опалювальної котельні (ділянки “Східна Салтівка” – на сумарну потужність близько 293,0 МВт).

XII ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ

Основні генеруючі джерела для м. Харкова – Харківська ТЕЦ-3, Харківська ТЕЦ-5, Харківська ТЕС-2 «Есхар», Зміївська ТЕС. Для зв'язку з енергосистемою на території міста розташовані ПС-330кВ «Артема», «Лосєво», «Залютіно». Споживання електроенергії по місту за 2002р. склало 4,2млрдкВтгод, електричне навантаження – 952МВт.

Розподіл електроенергії у межах міста здійснюється через 45 ПС110кВ та 9 ПС 35кВ сумарною потужністю встановлених трансформаторів близько 3000 МВА. Лінії електропередачі 110-35кВ переважно повітряні, та відносяться до найстаріших в Україні:

- біля 53% ПЛ-110кВ та 65% ПЛ-35кВ відпрацювали більше 40 років та вичерпали розрахунковий ресурс роботи;
- на 35% діючих ПС-110кВ та 65% ПС-35кВ експлуатується морально та фізично застаріле обладнання (більше 25років), також є підстанції, електротехнічне обладнання яких вичерпало розрахунковий ресурс працездатності (16ПС110кВ та 2ПС 35кВ).

На розрахунковий строк–споживання електроенергії 7,03 млрдкВтгод/рік, навантаження – 1331,3 МВт.

XIII ДОЩОВА КАНАЛІЗАЦІЯ

На даний час у місті Харкові існує повна роздільна система каналізації. Загальна протяжність водостоків 580 кілометрів, у тому числі:

- закритих магістральних колекторів – 250 км;
- відкритих водостоків – 150 км;
- дворових водостоків – 180 км.

Рівень зношеності закритої магістральної мережі сягає 60%, що становить понад 150 км, середньоквартальної – 80%, що становить майже 180 кілометрів. Відносно загальної протяжності вулиць міста, протяжність закритих та відкритих водостоків сягає 42 відсотка, що недостатньо для своєчасного та нормативного відводу дощових вод з території вулиць та житлової забудови.

Поверхневі води закритою дощовою каналізацією, відкритими канавами і лотками відводяться і скидаються без попереднього очищення до річок та водойм міста. Очисні споруди дощової каналізації відсутні, що не дозволяє підтримувати на належному рівні санітарний стан річок та водойм міста.

Генпланом розроблено принципову схему організації водовідведення та очищення поверхневих й дощових стоків, яка передбачає влаштування повних окремих локальних систем каналізації з влаштуванням локальних комплексів очисних споруд дощової каналізації. Схемою передбачено влаштування очисних споруд механічного очищення та біоінженерних очисних споруд (БІСи).

Також намічено розширення існуючої дощової мережі й будівництво нових головних та магістральних дощових колекторів, до яких передбачено підключення колекторів із прилеглих вулиць та мікрорайонів, влаштування насосних станцій.

XIV ОСНОВНІ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

№ п/п	Показники	Одиниця виміру	Існуючий стан	Розрахунковий строк
1	2	3	4	5
I	Населення	тис. осіб	1470,9	1400,0
II	Зайнято в економічному комплексі міста, в тому числі:	- " -	724,3	722,0
	виробнича сфера, в тому числі:	- " -	323,8	303,2
	- промисловість	- " -	223,8	180,5
	- будівництво	- " -	37,0	57,8
	- транспорт і зв'язок	- " -	63,0	50,5
	невиробнича сфера, в тому числі:	- " -	400,5	418,8
	- фінанси, кредит, страхування	- " -	13,0	28,9
	- торгівля, громадське харчування, матеріально-технічне постачання та збут	- " -	90,5	93,8
	- житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування	- " -	46,4	43,3
	- охорона здоров'я, спорт, соціальне забезпечення	- " -	67,4	72,2
	- освіта	- " -	87,6	72,3
	- наука і наукове обслуговування	- " -	42,7	50,5
	- культура і мистецтво	- " -	11,0	14,4
	- органи управління	- " -	29,6	36,2
	- інші	- " -	12,3	7,2
III	Територія в адміністративних межах	га	30604,0	31975,0
IV	Житловий фонд, усього, в тому числі:	тис м ² заг. пл./%	<u>29489,2</u> 100,0	<u>35240,1</u> 100,0
	- садибна	тис м ² заг. пл./%	<u>4370,5</u> 14,8	<u>5516,2</u> 15,7
	- багатоквартирна	тис м ² заг. пл./%	<u>25118,7</u> 85,2	<u>29723,9</u> 84,3
1	Середня забезпеченість населення загальною площею	м ² /чол.	20,0	25,3
2	Вибуття житлового фонду – всього в тому числі:	тис. м ²		234,3

1	2	3	4	5
3	Нове житлове будівництво, втому числі:	<u>тис.м2</u> %		<u>5985,2</u> 100,0
	- багатоквартирне	<u>тис.м2</u> %		<u>4605,2</u> 77,0
	- садибне	<u>тис.м2</u> %		<u>1380,0</u> 23,0
V	Сфера обслуговування, в тому числі:			
	- дитячі дошкільні заклади, всього на 1000 чоловік	<u>тис.місць</u> місць	<u>34276</u> 23,3	<u>31640</u> 22,6
	- загальноосвітні школи, всього на 1000 чоловік	<u>тис.місць</u> місць	<u>172113</u> 117,0	<u>109200</u> 78,0
	- лікарні, всього на 1000 чоловік	ліжок ліжок	<u>18768</u> 13,0	<u>19600</u> 14,0
	- пожежні автомобілі, всього на 1000 чоловік	авто. авто.	<u>61</u> 0,04	<u>118</u> 0,08
VI	Транспорт			
1	Довжина вуличної мережі загальноміського значення:			
	• безперервного руху	км	-	114,9
	• регульованого руху	км	174,6	126,8
2	Довжина вулиць районного значення	км	216,6	317,2
3	Щільність магістральної мережі	км/км ²	1,78	2,41
4	Загальний рівень автомобілізації, в т.ч. легковим автотранспортом	од. на 1 тис. мешк.	162 133	300 250
5	Кількість АЗС	од.	114	257
6	Кількість постів СТО	од.	н/д	1170
7	Загальна кількість місць постійного зберігання автотранспорту	тис. маш.місць	95,3	302,4
8	Загальна довжина ліній метрополітену	км	33,04	52,6
9	Кількість станцій	од.	26	37
10	Кількість депо метрополітену	од.	2	3
11	Довжина мережі трамваю (з технологічними лініями)	км	103,8	102,4

1	2	3	4	5
12	Довжина мережі тролейбусу	км	136,2	213,9
13	Довжина мережі автобусу	км	224,5	383,0
VII	Інженерне обладнання			
	- Водопостачання сумарний відпуск води (включно зона спільних інтересів)	тис.м3 на добу	858,1	927,8
	- Каналізація загальне надходження стічних вод (включно зона спільних інтересів)	тис.м3 на добу	678,0	775,85
	- Санітарне очищення території, обсяги побутового сміття, всього	тис.м3 на рік	1100	1354,6
	- Електропостачання сумарне споживання електроенергії	млн. кВт-год. на рік	4200,0	7030,0
	- Теплопостачання			
1	Потужність централізованих джерел теплоти, всього	МВт	5505,0	5100,0
2	Подача тепла, всього	МВт	4565,0	4582,0
3	Вартість заходів щодо одержання необхідного додаткового теплового потоку	млн.гр.		986,0
	- Газопостачання			
1	Споживання газу, всього	<u>млн.м3</u> рік	1499,0	3524,0
2	Джерела газопостачання: ГРС ГРП, ШРП	од.	5 774	5 804
3	Вартість заходів щодо розвитку газифікації	млн.гр.		17,7
VIII	Інженерна підготовка території			
	Захисні дамби	км	30,0	18,0
	Берегозакріплення	км	18,4	27,5
	Захист від підтоплення	га	385	8900
	Протиерозійні заходи	га	25,0	814,0
	Регулювання русел водотоків	км	15,0	42,0

“Основні положення генерального плану м. Харкова” підготовлені авторським колективом з урахуванням зауважень і пропозицій громадськості міста, депутатського корпусу та результатами експертиз.